

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถใน

การออกแบบการแสดงละครสร้างสรรค์

อัญชิษฐา ปิยะจิตติ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

บทคัดย่อ

การแสดงละครสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ฝึกทักษะในหลาย ๆ ด้าน มีองค์ประกอบที่สำคัญในการใช้การแสดง ซึ่งในการจัดการแสดงละครสร้างสรรค์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกฝ่ายจะต้องมีแนวคิดในทิศทางเดียวกัน มีความร่วมมือสามัคคีกัน เพื่อให้ละครที่แสดงประสบผลสำเร็จ และในการแสดงละครสร้างสรรค์บางครั้ง องค์ประกอบของการแสดงอาจไม่จำเป็นที่จะต้องละเอียดหรือมีมาก แต่ในกระบวนการต่าง ๆ ต้องมีการวางแผน จัดเตรียมข้อมูลให้เป็นระบบ ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีขั้นตอนที่สามารถจัดกระบวนการได้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกสิ่งที่สนใจ มาวางแผนการทำงานในโครงการ จนไปสู่การลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา และทำงานเป็นทีม หลังจากลงมือปฏิบัติจะมีการทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำมาปรับให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะลงสู่ขั้นตอนสุดท้ายคือการนำเสนอโครงงาน โดยระหว่างการทำงานอาจนำเทคโนโลยีมาเป็นตัวช่วยในการจัดเก็บข้อมูล หรือ ออกแบบองค์ประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ได้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน, สื่อเทคโนโลยี, ละครสร้างสรรค์

Abstract:

Creative theatrical performances are activities that practice skills in many ways. In organizing creative theatrical performances, those involved in all parties must have ideas in the same direction. There is a unity. To achieve the plays, and in the creative theatrical performances sometimes. The composition of the show may not necessarily be subtle or very much. But in various processes, planning is required. Systematically prepare information in the process of managing Project-based learning. There are steps where the process can be organized systematically it's choosing something of interest, planning a project to get into action, learning skills to solve problems and working as a team. After the action, the problem will be reviewed during work, in case it is exchanged, learned, and adjusted to be more complete. Before descending to the final stage is to present the project, during the work, technology may be used as a storage aid or design more complete creative theatrical elements.

Keywords: Project-based learning, technology Media, Creative Drama

บทนำ

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยนักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงานและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบบูรณาการ (ดุซงกี โยเทลาและคณะ, 2557) ซึ่งในการเรียนรู้แบบโครงงานนั้น มีแนวคิดสอดคล้องกับ John Dewey เรื่อง “learning by doing” เป็นการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ชีวิตขณะที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ หน้าที่หลักของครู คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการเรียนรู้ให้นักเรียน พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จนเกิด สมรรถนะหลักตามเป้าหมายประสงค์หลักสูตร ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) นับได้ว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่ง สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว. (2558) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบโครงงานนั้น มีแนวคิดสอดคล้องกับ John Dewey เรื่อง “learning by doing” เป็นการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ชีวิตขณะที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพัฒนาการคิดของ Blooms ทั้ง 6 ชั้น คือ การจำ (Remembering) การเข้าใจ (Understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analyzing) การประเมินค่า (Evaluating) และการคิดสร้างสรรค์ (Creating) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานนั้น เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเองทุกขั้นตอนโดยมีครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในปัจจุบันประเทศไทยมีแนวทางที่จะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางโดยเน้นการพัฒนาคนในรอบด้าน สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ผสมผสานและมีความหลากหลาย ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญคือทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง (เอกรณ บางท่าไม้, 2561)

ทักษะทางด้านเทคโนโลยี (Computing and ICT Literacy) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งผู้เรียนและคนในยุคใหม่ โดยเฉพาะยุคศตวรรษที่ 21 ต้องเรียนรู้และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารเพราะการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง มีความสามารถในการสื่อสาร และความคิดแก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล การใช้ทักษะชีวิตที่ถูกต้องสามารถค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ได้ด้วยเทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด ในสถานศึกษาผู้บริหาร และครูจะต้องจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมในเรื่องการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพตนเองสูงสุดด้วยการส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ จึงมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างหลากหลาย รวดเร็ว ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (อัญญา แสงตันชัย, 2560)

เมื่อเทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น ผู้สอนสามารถนำข้อดีของความเจริญก้าวหน้ามาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ บูรณาการเข้ากับทุกศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากนำเอาเทคโนโลยีมาบูรณาการกับการแสดงละครสร้างสรรค์ ร่วมกับการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจะเป็นการจัดระบบกระบวนการการการจ้ดองค์ประกอบให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งกิจกรรมการแสดงละครสร้างสรรค์ ต้องมีทักษะกล้าแสดงออก มีการเชื่อมโยงจากประสบการณ์เดิมไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะหลายด้านแสดงความคิดผ่านการแสดงละครสร้างสรรค์ และมีการเตรียมความพร้อมในการเล่นบทบาทสมมุติ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่ต้องผ่านกระบวนการในการจัดเตรียมข้อมูลและวางแผนกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก

เนื้อเรื่อง

ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน แต่ละครั้ง ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมและมีความแม่นยำในเนื้อหาเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ขณะปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 2 รูปแบบ คือ การจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน และการจัดกิจกรรมตามสาระการเรียนรู้ (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว, 2558)

ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ธนฤทัย ดอนมอญ (2558) กล่าวว่า กิจกรรมหรือวิธีการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีความลึกซึ้งด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยกระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษา มีวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยวางแผนในการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียด แล้วลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ จนได้ข้อสรุปหรือผลการศึกษเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในชีวิตจริงได้

ยามีละห์ โตะแม (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดโครงงานตามความสนใจและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้และสามารถนำไปใช้ ในชีวิตจริงได้โดยมีครูเป็นผู้ให้การส่งเสริมและสนับสนุน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) หมายถึง การเรียนรู้ที่จัดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้แก่ นักเรียน เหมือนกับการทำงานในชีวิตจริงอย่างมีระบบ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ ใช้วิธีการหาความรู้ความจริงอย่างมีเหตุผล ได้ออกแบบประดิษฐ์ชิ้นงาน ทำการทดลอง ทดสอบประสิทธิภาพ ได้พิสูจน์สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง รู้จักวางแผนการทำงาน ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้น นักเรียนเป็นสำคัญ โดยมีครูเป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

เอกนถุน บางท่าไม้ (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการในการค้นคว้าด้วยตนเอง มีการวางแผนการทำงาน การกำหนดขั้นตอนการทำงานและลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบจนได้ข้อสรุปหรือผลการศึกษาค้นคว้า

ประเภทของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ยามีละห์ ติ๊ะแม (2561) กล่าวว่า ประเภท ของโครงงานแบ่งโครงงานตามสาระการเรียนรู้ โครงงานตามความสนใจ ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบแล้วแต่ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนที่ต้องการจะศึกษาหรือหาคำตอบต่อปัญหาที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานผู้เรียนจะได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนริเริ่มวางแผน และดำเนินการศึกษา ทำการรวบรวมข้อมูลและสรุปผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ ได้พัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหา ทักษะการเชื่อมโยงความรู้จากวิชาต่างๆเข้าด้วยกัน ทักษะการแสดงออก การทำงานกลุ่ม พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนได้พัฒนาความรู้ความสามารถให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในทุกระดับการศึกษา

เอกนถน บางท่าไม้ (2561) กล่าวว่า ประเภทของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน สามารถแบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. โครงงานประเภทสำรวจ
2. โครงงานประเภททดลอง
3. โครงงานประเภทสิ่งประดิษฐ์
4. โครงงานประเภททฤษฎี

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัว นักเรียน ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนได้โดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีมและทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่งส่วนของวงล้อจักรยานแห่งการเรียนรู้แต่ละขั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation

1. Define คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งครูมีความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร
2. Plan คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ ครูก็ต้องวางแผน กำหนดทางหนีทีไล่ ในการทำหน้าที่โค้ช (Coach) รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงงานของนักเรียน ที่สำคัญคือ เตรียมคำถามไว้ถามสมาชิกในกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นสำคัญบางประเด็นที่นักเรียนมองข้าม โดยถือหลักว่าครูต้องไม่เข้าไปช่วยเหลือจนทำให้สมาชิกในกลุ่มขาดโอกาสคิดเองแก้ปัญหาเอง นักเรียนที่เป็นสมาชิกต้องวางแผนงานของตนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ประชุมกันภายในกลุ่ม แลกเปลี่ยนข้อค้นพบ แลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการยังทำความเข้าใจร่วมกันไว้ชัดเจนมากเพียงใด งานในขั้น Do ก็จะสะดวกราบรื่นขึ้นเช่นกัน
3. Do คือ การลงมือทำ นักเรียนจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงาน ร่วมกันการจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติม ทักษะการทำงานในสภาพที่สมาชิกมีความแตกต่างและหลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน ทักษะในการบันทึกผลงาน ทักษะในการวิเคราะห์ผลและแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับสมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น ในขั้นตอนนี้ ครูจะมีโอกาสสังเกตทำความเข้าใจกับนักเรียนเป็นรายคน และได้เรียนรู้หรือฝึกทำหน้าที่เป็น "วาทยากร" และ "โค้ช" ด้วย

4. Review คือ การที่สมาชิกในกลุ่มทบทวนการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่ทบทวนว่า โครงการที่สร้างได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ แต่จะต้องเน้นทบทวนว่างาน กิจกรรม หรือพฤติกรรม แต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง รวมถึงขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลว มาทำความเข้าใจและกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งจากเหตุการณ์ระทึกใจ ภาคภูมิใจ หรือประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (Reflection) ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ที่เรียกว่า AAR (After Action Review)

5. Presentation คือ การนำเสนอโครงการในชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้อีกแบบหนึ่ง ซึ่งต่อเนื่องจากขั้นตอน Review ที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงาน และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วนำเสนอในรูปแบบที่เราใจ ให้อารมณ์ และให้ความรู้ (ปัญญา) สมาชิกในกลุ่มอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้ หรืออาจเขียนเป็นรายงานแล้วนำเสนอหน้าชั้น ซึ่งอาจมีการนำเสนองานโดยใช้โปรแกรมนำเสนอPower Point ประกอบจัดทำวีดิทัศน์นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นละคร เป็นต้น

โยธธา (2557) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน มีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงการก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการทำโครงการมีรูปแบบขั้นตอนที่ชัดเจนและรัดกุม ดังนั้น นักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงการไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะดำเนินงานโครงการจริง ในขั้นแสวงหาความรู้

2. ขั้นกระตุ้นความสนใจ ครูเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักเรียนสนใจใคร่รู้ถึงความสุขสนานในการทำโครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ ผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3. ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม เพื่อแสวงหาความรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ซึ่งนักเรียนร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ผ่านการระดมความคิดหารือและแบ่งหน้าที่ตามแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้นั้น ๆ เรียบร้อยแล้ว

4. ขั้นแสวงหาความรู้ ในขั้นแสวงหาความรู้ มีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการทำกิจกรรมโดยนักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจ นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม อีกทั้งร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมโดยขอคำปรึกษาจากครูเป็นระยะ ๆ เมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาเกิดขึ้น หลังจากนั้นนักเรียนต้องร่วมกันเขียนรูปเล่ม เพื่อจัดทำเป็นสรุปรายงานจากโครงการที่ตนปฏิบัติ

5. ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ครูให้นักเรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาคำตอบที่จะนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้

6. ขั้นนำเสนอผลงาน ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยครูออกแบบกิจกรรม หรือจัดเวลาให้นักเรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนนักเรียนในชั้นและนักเรียนอื่น ๆ ในโรงเรียนได้ชมผลงาน และเรียนรู้กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติในการทำโครงการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเสนอ หมายถึง ขั้นตอนที่ครูกำหนดให้นักเรียนศึกษาไปความรู้ กำหนดสถานการณ์ศึกษา

สถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือครูใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนของโครงการงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้

2. ชั้นวางแผน หมายถึง ขั้นตอนที่นักเรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิดอภิปรายหรือจนได้ข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

3. ชั้นปฏิบัติ หมายถึง ขั้นตอนที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการที่ได้วางแผนร่วมกัน

4. ชั้นประเมินผล หมายถึง ขั้นตอนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีครู นักเรียนและเพื่อนร่วมกันประเมินผล

บทบาทครู และนักเรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการงานเป็นฐาน

ณัฐศยากร พรภูวเดช (2556) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูที่ปรึกษาโครงการงานไว้ว่าเมื่อผู้เรียนสนใจที่จะทำโครงการงาน บทบาทของผู้สอนควรคำนึงถึง มีดังนี้

1. พิจารณาร่วมกับนักเรียนถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเรื่องที่จะศึกษา
2. ให้นักเรียนจัดทำเค้าโครงของโครงการและพิจารณาเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไข
3. ควบคุมการดำเนินการศึกษาค้นคว้าเท่าที่จำเป็น
4. ให้นักเรียนเสนอรายงานภายหลังเมื่อเสร็จสิ้นโครงการงาน
5. ประเมินผลโครงการงานในความสมบูรณ์แบบของแต่ละโครงการโดยไม่นำโครงการงานแต่ละชิ้นงานมาเปรียบเทียบกัน

6.หาโอกาสจัดแสดง และสาธิตโครงการงานของนักเรียน

เอกนถน บงท่าไม้ (2561) กล่าวว่า บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการงานคือการเป็นผู้สนับสนุนการเรียนการสอน โดยมีการพิจารณาหัวข้อในการทำโครงการงานร่วมกับผู้เรียน อำนวยความสะดวก จัดเตรียมสิ่งที่จะช่วยในการดำเนินการโครงการงาน ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับผู้เรียน ควบคุมการดำเนินการและประเมินผลโครงการงานร่วมกัน

ความหมายของละครสร้างสรรค์

ธนากร สุขยิ่ง (2553) กล่าวว่า ละครสร้างสรรค์ หมายถึง การแสดงละครของเด็ก ที่มีบทสนทนาและเรื่องราวที่เด็กร่วมกันคิด และแสดงบทบาทในเรื่อง นั้น โดยมีเนื้อหาสั้นๆ การแสดงละครจะเป็น ไปในเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการคิด การใช้ภาษาและท่าทางที่แสดง ออกมาตามจินตนาการ เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงใช้ความสามารถของตน เพื่อสื่อสารความคิดและความรู้สึกมายังผู้ชม

วิจิตชัย ศิลพิพัฒน์ (2555) กล่าวว่า ละครสร้างสรรค์ หมายถึง การแสดงออกของละครที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด ไม่มีการซักซ้อมมีวัตถุประสงค์ต่างจากละครชนิดอื่นที่เน้นการแสดงตามบทละครที่ท่องจำตามบท และเน้นความบันเทิงแก่ผู้ชม ละครสร้างสรรค์เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงได้ใช้ความสามารถของตน

องค์ประกอบของละครสร้างสรรค์

ชนาภร สุขยิ่ง (2553) กล่าวว่า ละครสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ท่าทาง การแสดงออกทางอารมณ์ การใช้คำพูดในการสื่อสาร และที่สำคัญคือ การที่เด็กมีจินตนาการและมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ในการแสดงละคร

การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

ชนาภร สุขยิ่ง (2553) กล่าวว่า ละครสร้างสรรค์มีหลักการในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระทั้งด้านความคิด จินตนาการ ความรู้สึก เด็กจะแสดงออกมาตามธรรมชาติ และมีลักษณะเฉพาะคน เด็กส่วนมากชอบการแสดง เมื่อครูมีความเข้าใจในหลักการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์แล้ว ครูจะสามารถนำเด็กไปสู่กิจกรรมการละครสร้างสรรค์ได้อย่างสนุกสนาน น่าสนใจตามความสนใจ วัย และความพร้อมของเด็ก ช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง ฝึกให้เด็กมีวินัยในตนเอง รู้จักการควบคุมอารมณ์ และเสริมสร้างทักษะในการใช้ภาษา ช่วยให้เด็กเป็นผู้มีนิสัยรักการค้นคว้าและสร้างสรรค์ในการทำงานเป็นกลุ่ม โดยรู้จักให้ความร่วมมือกับผู้อื่น การให้ความรักและเห็นคุณค่าของผลงานทางศิลปะ ให้เด็กทุกคนได้ใช้ความสามารถเชิงสร้างสรรค์ และการช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดีให้กับเด็ก

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ถือเป็นจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้ในหัวข้อตามความสนใจ และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้การส่งเสริม ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งการจัดการเรียนในรูปแบบโครงงานเป็นฐาน ยังสามารถเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสามารถจัดได้ตามสาระการเรียนรู้ และตามความสนใจของผู้เรียน และสามารถแบ่งประเภทของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน หลัก ๆ คือ 1) โครงงานประเภทสำรวจ 2) โครงงานประเภททดลอง 3) โครงงานประเภทสิ่งประดิษฐ์ และ 4) โครงงานประเภททฤษฎี ซึ่ง ผู้สอนสามารถเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความสนใจ หรือตามสาระการเรียนรู้ และแต่ละประเภท เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหา ทักษะการเชื่อมโยงความรู้จากวิชาต่างๆเข้าด้วยกัน รวมไปถึง ทักษะการแสดงออก และการทำงานกลุ่ม โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การเลือกในสิ่งที่สนใจ การวางแผน การจับกลุ่ม การปฏิบัติ การนำเสนอ และการประเมินผล ซึ่งในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นการเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ และค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และคอยช่วยเหลือ ซึ่งหากนำมาบูรณาการกับการแสดงละครสร้างสรรค์ ที่มีทักษะการแสดงออก หรือการแสดงบทบาทสมมุติ ที่ไม่มีรูปแบบ หรืออาจไม่ต้องมีเวที สามารถแสดงบริเวณที่โล่งกว้าง ผู้แสดงสามารถคิดบท หรือ ร่วมกันคิดเรื่องราว และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงได้ใช้จินตนาการ และความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ ผ่านการใช้ประสาทสัมผัส มีการเคลื่อนไหวร่างกายที่คล่องแคล่ว เข้าใจง่ายและไม่มีความซับซ้อน นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมาจัดกระบวนการจะสามารถทำให้การแสดงละครสร้างสรรค์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผลคือ เน้นการทำงานเป็นทีมความสามัคคีกันในกลุ่ม ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยที่จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน และเป็นการยอมรับตัวเองเพิ่มขึ้นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูริย์ สีนารัตน์.(2557).ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ดุขฎิ โยเหลา.(2557).การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน : จากประสบการณ์ ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ธนุทัย ดอนมอญ.(2558).การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เรื่อง จำนวนและตัวเลข ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชนาภร สุขยี่ง.(2553). ผลของการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรียญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง.
- ธัญภา แสงตันชัย.(2560).การบริหารสื่อและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์.(การจัดการศึกษา). กรุงเทพฯ:วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ยามีละห์ โต๊ะแม.(2561). การจัดการเรียนรู้รายวิชาการบูรณาการศาสตร์อิสลามกับศาสตร์ทั่วไป โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา.คณะครุศาสตร์.ราชภัฏยะลา.
- วิจารณ์ พานิช.(2555).วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อนักเรียนในศตวรรษที่ 21.กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตชัย ศิลพิพัฒน์. (2555). ผลของการฝึกกิจกรรมละครสร้างสรรค์ตามแนวคิดของวินนีเฟร็ด วาร์ด และไบรอันเวย์ ที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่กล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. ปรียญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว. (2558).การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PROJECTBASED LEARNING). สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2565, จาก <https://candmbsri.wordpress.com/2015/04/08/การจัดการเรียนรู้แบบใช้-2/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560).แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ:พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2564). ก้าวแรก การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL). ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง ,2564.พิมพ์ครั้งที่ 1
- เอกนถุน บางท่าไม้.(2561).การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายภาพสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี.คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.